

Lakialoite 44

Väistö: Lakialoite laiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan, että rikosasiassa, jossa virallisen syyttäjän ajama syyte on hylätty, korvataan aiheettomasti syytetylle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut valtion varoista.

Lakialoite on rinnakkaisaloite hallituksen esitykselle n:o 82/1995 vp rikosasioiden oikeuden-

käyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi liittyvään ensimmäiseen lakiehdotukseen laiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa.

Aloite on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

ALOITTEEN PERUSTELUT

Voimassa olevan oikeutemme mukaan syyte-tyllä ei ole oikeutta saada korvausta oikeudenkäyntikuluistaan valtion varoista, kun häntä vastaan virallisen syyttäjän toimesta ajettu syyte on hylätty. Tätä on pidettävä kansalaisen oikeusturvaan liittyvänä vakavana epäkohtana, joka on välttämätöntä korjata ensi tilassa.

Tämän lakialoitteen aiheuttamat kustannukset ovat oikeusvaltion näkökulmasta vähäiset, vuositasolla arviolta noin 20 miljoonaa markkaa.

Ulkomaiden lainsäädännöstä viitattakoon tässä yhteydessä Ruotsissa voimassa oleviin säännöksiin. Jos Ruotsissa syyttäjän syyte hylätään taikka jätetään tutkimatta tai sillensä, tuomioistuin määrää yleisistä varoista syytetylle korvausta sellaisista kustannuksista, jotka ovat olleet tarpeen syytetyn oikeuden valvomiseksi. Samoin syytetylle voidaan suorittaa korvausta hänen saapumisestaan tuomioistuimeen.

On luonnollista, että rikostutkinnan, syyttämisen ja tuomitsemisen edellytykset ovat erilaiset. Tästä huolimatta ei voida pitää hyväksyttävänä, että rikosasiassa syytetty joutuu itse vasaamaan oikeudenkäyntikuluistaan tilanteessa, jossa virallisen syyttäjän ajama syyte häntä vastaan on tullut hylätyksi. Kustannukset voivat olla joskus yksilön kannalta hyvinkin suuret.

Kansalaisen oikeusturvaan kuuluu luonnollisesti mahdollisuus puolustautua asiantuntevasti esitettyä syytettä vastaan ja turvautua tällöin asiantuntija-apuun. Onhan syyttäjänkin oikeudenkäynnissä asiantuntija. Voimassa oleva laki saattaa johtaa jopa siihen, että tavallinen kansalainen ei voi ottaa avustajaa sen johdosta, että kustannukset ovat suuret, ja hän saattaa tulla tuomituksi tällöin sen johdosta, ettei ole osannut asiantuntevasti puolustautua.

Käytettävissä olevan tiedon perusteella vakuutusyhtiöt eivät enää ole halukkaita korvaamaan syyttömän oikeudenkäyntikuluja rikosasiassa.

Valiokuntakäsittelyssä on harkittava aloitteen laajentamista siten, että syytteen hylkäämisen lisäksi syytetylle aiheutuneet kustannukset korvattaisiin valtion varoista myös tilanteissa, joissa syyttäjän syyte jätetään tutkimatta tai asia jää sillensä. Samalla on syytä pohtia sitä tilannetta, että myös esitutkinnassa aiheutuneet kustannukset korvataan, jos syyte myöhemmin hylätään, jätetään tutkimatta tai jää sillensä. Nämäkin kustannukset voivat olla toisinaan suuret.

Edellä olevan perusteella lakialoitteessa ehdotetaan, että hallituksen esitykseen n:o 82/1995 vp liittyvän ensimmäisen lakiehdotuksen laiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa liittyvään 9 luvun

8 §:ään otettaisiin uusi näin kuuluva 1 momentti: ”Rikosasiassa, jossa virallisen syyttäjän ajama syyte on hylätty, korvataan aiheettomasti syyte-
tylle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut valtion
varoista.” Tällöin hallituksen esityksen 1—3
momentti siirtyy 2—4 momentiksi. Valiokunta-
käsittelyssä voidaan luonnollisesti harkita ehdo-
tetun säännöksen ottamista muuallekin 9 lu-
kuun. Syytteen hylkäämisellä tarkoitetaan edellä
lainvoimaista päätöstä.

Muilta osin tässä vaiheessa yhdyn hallituksen
esitykseen laiksi oikeudenkäynnistä rikosasiois-
sa. En ole tässä aloitteessa voinut ottaa kantaa
muihin hallituksen esityksessä n:o 82/1995 vp
liittyviin lakiehdotuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että Eduskunta hyväksyisi seuraavan
lakiehdotuksen:*

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Syyteoikeudesta

1—17 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

2 luku

Asianomistajan avustamisesta

1—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

3 luku

Yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta

1—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

4 luku

Laillisesta tuomioistuimesta

1—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

5 luku

Syytteen vireillepanosta

1—20 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

6 luku

Pääkäsittelystä

1—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

1—23 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

8 luku

Asianosaisista

1—15 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

9 luku

Oikeudenkäyntikuluista

1—7 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

8 §

Rikosasiassa, jossa virallisen syyttäjän ajama
syyte on hylätty, korvataan aiheettomasti syyte-
tylle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut valtion
varoista.

Oikeudenkäyntikuluista asianomistajan yksin ajamassa rikosasiassa on soveltuvin osin voimassa, mitä riita-asioista säädetään.

Virallisen syyttäjän syytteeseen yhtyneen asianomistajan velvollisuudesta korvata oikeudenkäyntikulut ja hänen oikeudestaan korvaukseen sellaisista kuluista on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 12 §:ssä säädetään väliintulijasta. Virallisen syyttäjän syytteeseen yhtyneen asianomistajan edustajan, asiamiehen tai avustajan velvoittamisesta korvaamaan kulut yhteisvastuullisesti asianomistajan kanssa sovelletaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 6 §:ssä säädetään.

Jos asianomistaja perättömällä ilmiannolla tai muutoin tahallaan on aiheuttanut syytteen nostamisen, voidaan hänet velvoittaa korvaamaan valtiolle osittain tai kokonaan 1 §:n 1 momentissa tarkoitettut kustannukset.

9—11 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

10 luku

Äänestämisestä

1—6 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

11 luku

Tuomioistuimen ratkaisusta

1—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

12 luku

Oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltamisesta

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

13 luku

Voimaantulo

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä 82/1995 vp)

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 1995

Matti Väistö

